

STRUČNÁ ANOTACE

Tato monografie vznikala v letech 2010 až 2011 na Katedře didaktiky matematiky Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy a na Ústavu aplikované matematiky Dopravní fakulty ČVUT v Praze. Je věnována životu a dílu Henryho Lowiga (1904–1995), zapomenutého matematika pocházejícího z Čech, jehož komplikovaný osud a vědecká dráha odrážejí nelehký vývoj naší země ve 20. století.

První velkou inspirací k sepsání této práce bylo objevení vzájemné osobní i odborné korespondence Henryho Lowiga a akademika Vladimíra Kořínka (1899–1981), která je uložena v Archivu Akademie věd České republiky v Praze. Druhým impulsem bylo nalezení Ingrid Jackson (dcery Henryho Lowiga) a Libuše Lowig (manželky Henryho Lowiga), které žijí v australském Sydney a s neobyčejným zájmem a ochotou umožnily studium rodinného archivu.

Henry Lowig (Heinrich Löwig, resp. Jindřich Löwig), pražský rodák pocházející z německé židovské rodiny, absolvoval německé reálné gymnázium v Liberci a Přírodovědeckou fakultu Německé univerzity v Praze. Ve třicátých letech působil jako asistent nebo suplující profesor na různých německých středních školách v Čechách i na Moravě. Byl také soukromým docentem matematiky na Německé univerzitě v Praze, kde přednášel základní kurz matematiky a výběrové přednášky z „moderní matematiky“. Jeho slibnou odbornou i pedagogickou kariéru přerušila druhá světová válka a zrůdné nacistické rasové zákony. Ani po jejím ukončení však nemohl získat žádné řádné učitelské místo ani na vysoké, ani na střední škole, neboť byl podle zákonů nové Československé republiky považován za Němce, resp. národnostně nespolehlivého občana. Proto v roce 1948 přijal místo učitele matematiky na univerzitě v australském Hobartu a Československo definitivně opustil. Rozhodl se pro život v emigraci a po únorovém komunistickém převratu se již do své rodné země nevrátil. V roce 1957 se přestěhoval do kanadského Edmontonu, kde získal místo řádného univerzitního profesora matematiky a přednášel až do svého penzionování v roce 1972.

Poznamenejme, že se Henry Lowig „styděl“ za svůj německý původ a za vše, co Němci za druhé světové války udělali, proto si nechal úředně změnit jméno, aby nebyl s německou komunitou více spojován, již nikdy nepromluvil německy, v jeho rodině se hovořilo česky, udržovaly se české zvyky a tradice. Na Čechy, českou zemi a její kulturu nedal dopustit, po celý život udržoval písemný kontakt se svými českými přáteli a kolegy; jeho dopisy psané perfektní češtinou ukazují jeho hluboký zájem o rozvoj naší matematiky.

Tato monografie se snaží připomenout Lowigovy životní osudy, osobní, morální a etické postoje, které si plným právem zaslouží naši pozornost, úctu a obdiv, a zhodnotit jeho matematickou práci.

* * * * *

První část monografie podrobně popisuje osudy Henryho Lowiga, jeho otce, matky i sestry, a také jeho rodiny, pedagogickou a vědeckou práci, o nichž v naší matematické komunitě není již téměř nic známo. Hodnotí jeho odborné studie a pokouší se je zařadit do kontextu evropského i světového vývoje matematiky. Tyto partie byly sepsány na základě archivního bádání, studia knižní a časopisecké literatury, odborných monografií a učebnic, časopiseckých prací a novinových zpráv.

Ve druhé části monografie jsou uvedeny faktografické přílohy. Jedná se o seznam Lowigových časopiseckých prací doplněný odkazy na jejich recenze, seznam Lowigových recenzí a Lowigovu neobyčejně hlubokou osobní vzpomínku na nelehké období prožité v německých pracovních táborech.

Třetí částí monografie je obrazová příloha obsahující reprodukce některých dobových dokumentů a fotografií. Práci uzavírá anglické resumé a rejstřík.

* * * * *

Děkuji všem kolegům, kteří se mnou v uplynulých třech letech diskutovali o životních osudech a díle Henryho Lowiga. Z těchto rozhovorů vyplynula řada cenných podnětů a námětů. Je mou milou povinností vyjádřit poděkování především profesorovi Vlastimilu Dlabovi, docentu Jindřichu Bečvářovi a doktoru Antonínu Slavíkovi, kteří analyzovali a zhodnotili Lowigovy práce a dosažené výsledky v algebře (teorie svazů, algebry), lineární algebře a funkcionální analýze (teorie dimenzí) a matematické analýze (diferenční a diferenciální rovnice). Za zapůjčení Lowigových rodinných a archivních materiálů, pomoc s cizojazyčnými překlady a všestrannou podporu děkuji Ingrid Jackson ze Sydney. Děkuji rovněž profesorovi Ivanu Netukovi a doktoru Zdeňku Poustovi za pečlivou recenzi rukopisu a náměty, které přispěly k dokončení monografie, panu doktoru Janu Škodovi z Archivu hlavního města Prahy za pomoc při pátrání po archivních a knižních materiálech.

Děkuji pracovníkům archivů a knihoven, kteří mi při pátrání po archiváliích a literatuře pomáhali. Při práci byly využity zejména materiály z následujících institucí: Archiv ČVUT v Praze, Archiv Univerzity Karlovy, Archiv Akademie věd ČR v Praze, Národní archiv České republiky v Praze, Archiv hlavního města Prahy, Archiv bezpečnostních složek (Praha), Státní okresní archiv Liberec, Státní okresní archiv Pardubice, Vojenský historický archiv v Praze, soukromý rodinný archiv rodiny Lowig-Jackson v Sydney, Národní knihovna České republiky (Praha), Knihovna Matematicko-fyzikální fakulty UK, Knihovna Matematického ústavu Akademie věd ČR, Základní knihovna Akademie věd ČR v Praze, Knihovna J. A. Komenského v Praze.

Martina Bečvářová